

S posveta Pomanjkljivosti v sistemu pomoži otrokom in mladostnikom v stiski – poziv strokovnih centrov k ukrepanju

Pon, 11.11.2024 - 15:32

[Natisni](#)

Ljubljana, 11. november 2024 – V dvorani Državnega sveta RS se je v organizaciji Združenja vodstvenih delavcev VM in Varuha lovekovih pravic RS v sodelovanju z Ministrstvom za vzgojo in izobraževanje RS ter Komisijo Državnega sveta RS za izobraževanje, kulturo, znanost, šport in mladino odvil posvet, katerega namen je bil nasloviti možnosti za ureditev celostne obravnave najbolj zahtevnih otrok in mladostnikov s ?ustvenimi in vedenjskimi motnjami. Organizatorji so opozorili, da v strokovnih centrih za otroke s ?ustvenimi in vedenjskimi težavami ter motnjami v zadnjem desetletju narašča število otrok in mladostnikov z resnimi težavami v duševnem zdravju in pridruženimi oblikami najtežjih ?ustvenih in vedenjskih motenj ter da posledično pogosto prihaja do različnih kriznih dogodkov, ki so mnogokrat povezani tudi z nasilnim vedenjem.

Predsednik Državnega sveta RS **Marko Lotri** je v uvodnem nagovoru spomnil, da strokovni centri za otroke in mladostnike že vrsto let opozarjajo na sistemske pomanjkljivosti pri obravnavi otrok in mladostnikov ter da je v poročilih o obiskih strokovnih centrov številna priporočila pristojnemu ministrstvu podal tudi Varuh lovekovih pravic. Lotri je izrazil upanje, da bo posvet pripomogel v smeri vzpostavitve ustrezne in učinkovite zgodnje obravnave, vzpostavitve specializiranih programov pomoži za najbolj rizične skupine otrok in mladostnikov pa tudi v smeri omogočanja čim bolj kakovostnega življenja otrokom in mladostnikom s ?ustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami ter čim bolj učinkovitega izpolnjevanja poslanstva zaposlenih v strokovnih centrih. Spomnil je tudi na pomen preventive: »Pravočasna pomož družinam ter preventivne dejavnosti v vrtcih in šolah bi lahko v mnogih primerih pripomogli k temu, da otroci in mladostniki bivanja v institucijah sploh ne bi potrebovali.«

Varuh lovekovih pravic Republike Slovenije **Peter Svetina**, ki je v preteklem obdobju obiskal številne strokovne centre, je strokovnim centrom predvsem pa pristojnemu ministrstvu podal številna priporočila za izboljšanje stanja. Ukrepi v smeri izboljšav bodo zahtevali sodelovanje med vsemi deležniki, je poudaril Varuh, in med izzivi izpostavil, da nameščanje v strokovne centre glede na regionalno razporeditev ni vedno v največjo korist otrok in mladostnikov. Za učinkovito reševanje kriznih dogodkov bi strokovni delavci potrebovali dodatno znanje in izkušnje, za kar bi jim pristojno ministrstvo naj omogočilo dodatno izobraževanje. Strokovni centri se soočajo tudi s pomanjkanjem osebja ter ustrezno opremljenih prostorov za izvajanje programa. Poseben izziv predstavlja pomanjkanje vzvodov s strani strokovnih centrov, da bi mladostnike, ki se po odhodu v domače okolje, v centre ne želijo več vrniti, lahko zadržali v programu. Varuh je izpostavil tudi nujnost vzpostavitve pomoži otrokom in družinam, ki bi pripomogla, da otroci obravnave v strokovnih centrih ne bi potrebovali.

Generalni direktor Direktorata za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo na Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje RS **Rado Kostrevc** je na kratko povzel spremembe, ki jih je prinesel Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s ?ustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju, sprejet decembra 2020. Zakon je na novo uredil delovaje vzgojnih zavodov, ki skladno z novo ureditvijo delujejo kot strokovni centri na štirih geografskih območjih, ki sami ali v sodelovanju z drugimi strokovnimi centri nudijo celostno pomož otrokom in mladostnikom s ?ustvenimi ter vedenjskimi težavami in motnjami. Kostrevc je izpostavil porast otrok in mladostnikov, nameščenih v strokovne centre – v zadnjih petih letih je

število vključenih otrok poskočilo za 115. Prav tako se je povečalo število otrok in mladostnikov z najtežjimi žustvenimi in vedenjskimi motnjami. Izpostavil je, da je na trgu dela vse težje najti ustrezno usposobljene kadre, ter da je pot do reševanja izzivov v povezovanju in vključevanju različnih strok.

Na posvetu, ki sta ga vodila državni svetnik **Jožef Školč** in mag. **Ina Kreft Toman**, so s strokovnimi prispevki sodelovali vodja Sektorja za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami na Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje RS mag. **Polona Šoln Vrbinc**, ravnateljica Strokovnega centra Planina **dr. Leonida Zalokar**, ravnatelj Strokovnega centra Višnja Gora **Peter Pal**, ravnatelj Strokovnega centra Logatec **Borut Marolt**, direktorica Prevzgojnega doma Radeče **Viktorija Erpič**, ravnateljica Osnovne šole Veržej **Marija Ferenc**, ravnateljica Strokovnega centra Mladinski dom Malči Belčeve **Tatjana Pleško Zalar**, ravnateljica Strokovnega centra Mladinski dom Jarše **mag. Ina Kreft Toman** in ravnatelj Strokovnega centra Frana Milčinskega Smlednik **Anže Selko**.

Mag. Polona Šoln Vrbinc je med težavami, s katerimi se soočajo strokovni centri, navedla pomanjkanje strokovnega kadra in nameščenja otrok in mladostnikov, ki v strokovne centre ne spadajo (otroci in mladostniki s hujšimi žustvenimi in vedenjskimi motnjami, mladoletni storilci kaznivih dejanj, mladostniki s težavami v duševnem zdravju, motnjami v duševnem razvoju in drugimi kompleksnimi težavami ali motnjami, odvisniki, ki bi primarno potrebovali poglobljeno zdravstveno obravnavo ter otroci in mladostniki, ki potrebujejo namestitev v strokovne centre, ker druge podporne oblike pomoči v domačem okolju ne zadostujejo oziroma ne delujejo (pomanjkanje rejniških družin, sorodnikov in socialne mreže).

Dr. Leonida Zalokar je izpostavila, da se od raziskave Otroci in mladostniki s hudimi motnjami vedenja, ki jo je v skladu z naročilom Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti RS maja 2011 izdelal Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo, ni kaj bistveno spremenilo. Predstavila je statistiko Svetovne zdravstvene organizacije, ki izkazuje, da je v vsaki populaciji 20 % otrok z duševnimi motnjami, od katerih se jih okoli 50 % razvije pred 14 letom (glede na popis prebivalstva v RS leta 2024 bi to pomenilo 84.057 otrok oziroma 42.028 otrok, pri katerih motnje nastanejo pred 14 letom). Izpostavila je, da se v vzgojne zavode oziroma strokovne centre namešča otroke, preden so bili ustrezno diagnosticirani (takih je ena tretjina), kar daje misliti, da je strokovni center prostor za otroka, ki ga ni kam dati, ne glede na to, ali je to primerno ali ne, in ne glede na to, za kakšen tip motnje gre, je dejala Zalokar. »Permisivna vzgoja je velik dejavnik stanja, kakršnega imamo danes. Zaradi naraščajočega deleža psihopatoloških simptomov ter mejnih osebnostnih struktur se pojavlja potreba po redefiniciji koncepta primerne starševstva. Poleg krepitve odgovornosti otrok in mladoletnikov je treba krepiti tudi odgovornost staršev zaradi pomanjkljive vzgoje,« je poudarila Zalokar.

Ravnatelj Strokovnega centra Frana Milčinskega Smlednik **Anže Selko** je dejal, da se v obdobju trenda deinstitucionalizacije povečuje institucionalizacija, ter da je v zavodu vsak dan v letu nameščenih okoli 90 otrok. Razlog za trenutno stanje so upad števila rejništev, pomanjkljivi preventivni programi in medresorsko sodelovanje in dejstvo, da se v zavod namešča otroke brez predhodne obravnave in diagnostike. »V nekaterih primerih se je z otrokom in družino ukvarja ogromno strokovnjakov, pomoč se podvaja, nad njo ni nadzora, se ne evalvira in usmerja,« je opozoril Selko.

Ravnateljica Strokovnega centra Mladinski dom Malči Belčeve **Tatjana Pleško Zalar** je poudarila, da čeprav institucije nudijo otrokom varno in strukturirano okolje, ne morejo popolnoma nadomestiti družine, saj otroci za razvoj potrebujejo stabilne odnose z njim pomembnimi osebami. »Pomanjkanje kontinuitete v odnosih ima dolgotrajne posledice za otrokov socialni, žustveni in kognitivni razvoj,« je opozorila Pleško Zalar.

Sodelujoči so poudarili, da institucija ne sme biti edini dom, zato je treba zagotoviti več podpore družinam v njihovem okolju in zagotoviti rejniške družine. Prav tako je treba poskrbeti za pravočasno prepoznavo rizičnih skupin in učinkovitejšo obravnavo v skupnosti. Vzpostaviti je treba sistem, ki starše ali zakonite zastopnike zavezuje k sodelovanju pri skrbi za otroka, obenem pa zagotoviti raznolike in učinkovite oblike podpore družinam in skrbnikom. Med predlogi zaključkov je bilo navedeno še, da za otroke in mladostnike s hudimi težavami na področju duševnega zdravja potrebujemo diagnostični oddelek za otroke in mladostnike, ki storijo hudo dejanje, kjer je zagotovljena biopsihosocialna ocena motnje, in oddelek za forenziko za mladostnike, povzročitelje kaznivih dejanj, ki imajo diagnosticirano duševno motnjo in je ob tem poskrbljeno za varnost vseh. Mladostniki, ki so uživalci psihoaktivnih snovi, potrebujejo namestitev, ki je primerna težavam, s katerimi se soočajo. Predlagajo obvezno zdravljenje za vse mladoletne uživalce drog, pri čemer bi moral mladostnik s težavami na področju PAS pred namestitvijo v strokovni center (ali med namestitvijo) uspešno zaključiti program zdravljenja.

Zaključke posveta bo na eni izmed prihodnjih sej obravnavala pristojna **Komisija Državnega sveta RS za izobraževanje, kulturo, znanost, šport in mladino**, nato pa še **plenum Državnega sveta RS**.

